

אגדת היום

עיונים ומחשבות סביב אגדות הגמרא בדף היומי

חולין קט | החלופות המותרות למאכלים אסורים

שנזכה לטעום בשר בחלב

זהו סיפור קצר, אבל מכונן. בכמה משפטים שהכניסה לגמרא, ילתא שינתה את כל צורת ההסתכלות על המאכלים האסורים בתורה, וגילתה שיש להם מקבילות מותרות. השאלה היא מה בדיוק היא גילתה, ומה רצתה לגלות. האם חסר היה לה מה לאכול, שרצתה לטעום דווקא בשר בחלב?

את האמרה של ילתא, אשת רב נחמן, אפשר להבין בכמה דרכים. המהרש"א פירש אותה בתור שאלה הגותית עקרונית בנוגע לטעמי מצוות: חשוב היה לתורה להבהיר שכל דבר אסור – איסורו הוא מפני שכך גזר ה', ולא מסיבות אנושיות. לכן לכל דבר איסור יש דבר מקביל שמותר, כדי שאם נמצא הסבר הגיוני כלשהו שבגללו אותו דבר אסור, ניתקל בקושיה: אז איך הדבר המקביל מותר? ובעל כרחנו נודה שהסיבה היא הגזרה האלוקית בלבד. מלבד העובדה שעמדה זו נמצאת במחלוקת בין הוגי הדעות (אם יש טעמים אנושיים למצוות או לא), קשה לומר שהשאלה של ילתא הייתה תאורטית. היא אומרת שרצונה לטעום בשר בחלב, ורב נחמן מוציא הוראה מפורשת לטבחים להכין לה כחל. נראה שזו לא רק קושיה

אמרה ליה ילתא לרב נחמן: מכדי, כל דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה, אסר לן דמא - שרא לן כבדא, נדה - דם טוהר, חלב בהמה - חלב חיה, חזיר - מוחא דשיבוטא, גירותא - לישנא דכוורא, אשת איש - גרושה בחיי בעלה, אשת אח - יבמה, כותית - יפת תאר, בעינן למיכל בשרא בחלבא! אמר להו רב נחמן לטבחי: זויקו לה כחלי.

מחשבתית.

פירושים אחרים מסבירים שהתורה דאגה לטפל ביצר הרע, ולכן התירה דברים שאמורים להיות אסורים, כדי שמי שיתאוה לדברים האסורים – תהיה לו אפשרות להשיג את אותם הדברים בהיתר. לפי פירוש זה, אם ילתא רצתה רק לדעת מה יעשה המתאוה לבשר בחלב – השאלה נשארת תאורטית כמו בהסבר הקודם, וכבר הקשינו על אפשרות זו. אם ילתא רצתה לטעום ממש – יוצא שהיא היא ההולכת אחר יצר הרע, ולא נראה לומר כך על אישה צדקת. בתווך בין שתי האפשרויות הללו, אפשר להסביר שילתא רצתה לטעום בשר בחלב – אבל לא כדי להשקיט את היצר. זה עניין עקרוני, חייבת להיות מקבילה מותרת לבשר בחלב. לא יכול להיות שהקדוש ברוך הוא ברא בריות בעולמו שאין בהן תועלת אלא רק איסור. אין לך דבר שאין לו מקום. אם ההנאה מחזיר אסורה, מוכרחת להיות דרך לטעום את טעמו באופן כשר, כי אם זהו טעם שערב לחיכם של בני אדם רבים – הוא בוודאי יצירה משובחת של הקדוש ברוך הוא, וצריכה להיות דרך להיפגש עמה. לכן היה חשוב לילתא לדעת מה מקומו של הבשר בחלב, היכן השילוב הזה בא לידי ביטוי באופן נכון ואמתי. כיוון שהבשר והחלב בפני עצמם הם מותרים, ורק החיבור ביניהם אסור, האם יש ברייה בעולם שדרכה אפשר לחוש את החיבור הזה באופן כשר וטהור? הכחל, האבר מן הבשר שמפיק חלב, הוא התשובה. ילתא מצאה את התשובה לשאלתה, ורבים עדיין שואלים על דברי איסור אחרים. על מעשים, על תרבויות, על עולמות שלמים שהיהדות נוהגת להוציא מחוץ לגדר. הם אינם מוצאים מנוחה, ורוצים להשיג בכל זאת את מה שההורים, המחנכים והרבנים מתנגדים לו. באופן גלוי ומודע – ייתכן שיצר הרע מוביל אותם, אך ייתכן שבעומק מפעם בהם קולה של ילתא: אין לך דבר שאין לו מקום. חפשו, שאלו ודרשו, עד שתמצאו היכן יש מקום לדברים שמושכים אתכם בעולמו של הקדוש ברוך הוא. אז תהנו מהם, וגם הם יזכו לגאולה.